

DOI 10.36074/logos-14.02.2025.013

ГЕОПОЛІТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ "ГАРДЛЕНДУ" Г. МАККІНДЕРА: СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО МІЖ КИТАЄМ І СЕРБІЄЮ ЯК МЕХАНІЗМ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОСТІР

Гончаренко Дарія Русланівна¹

Науковий керівник: Земзюліна Наталія Іванівна²

---

1. здобувачка вищої освіти бакалаврського рівня спеціальності міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, УКРАЇНА

2. докторка історичних наук, професорка кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, УКРАЇНА

У 1904 році світ побачив статтю британського вченого Гелфорда Джона Маккіндера, що мала назву «Географічна вісь історії», у якій автор висвітлив геополітичну теорію «Серцевинної землі», володіння якої ознаменувало володіння світом. Особливою ця територія була завдяки вдалому розташуванню на перетині двох, як йшлося в праці, «островів» – Європи й Азії, а роль «гартленда» між ними ось уже більш ніж століття виконують Східна Європа та Центральна Азія. На подібні того як Німецька імперія на початку ХХ століття спільно з Австро-Угорською імперією проклала через Балканський півострів залізницю, втілюючи концепцію колонізації Сходу (*Drang nach Osten*), так і Китай вбачає в Сербії стратегічного партнера у виконанні ініціативи «Один пояс – один шлях» (далі *BRI – Belt and Road Initiative*), що відкриває КНР шлях на Захід [1 с.76].

Одним із ключових етапів втілення Китайської міжнародної економічної політики BRI стало укладання у 2012 році співпраці між шістнадцятьма європейськими країнами та Китаєм, утворюючи платформу «Sixteen plus One» (*Шістнадцять плюс Один*). У початкову групу входили одинадцять держав-членів ЄС, зокрема Болгарія, Хорватія, Чехія, Естонія, Угорщина, Латвія, Литва, Польща, Румунія, Словаччина та Словенія, а також сусідніх до ЄС Албанія,

Боснія і Герцеговина, Македонія, Чорногорія та Сербія. Об'єднували їх між собою фактори соціалістичної спадщини, після краху якої можна було побачити поділ між «ною» та «старою» Європою, перші ж особливо гостро переносили світові та регіональні економічні кризи, крім цього Балканські країни не отримували достатнього фінансування Європейського союзу. Сербія ж після Югославської війни та санкцій потребувала фінансової підтримки, яку у вигляді позик без додаткових умов надавав Пекін [2 с.148-149].

Взаємини між Сербією та Китаєм почали активно розвиватися після розпаду Югославії в 1990-х роках. У 2000-х роках співпраця посилилась коли Китай почав активно інвестувати фінанси в економіку Сербії. У 2009 році було підписано Угоду про стратегічне партнерство між Сербією та Китаєм, що стало основою для подальшої економічної співпраці. Даними Міністерства фінансів Сербії вказують, що станом на 2021 рік загальний обсяг прямих китайських інвестицій перевищив 2 мільярди доларів США [6]. КНР значну частину фінансів спрямовує на проекти у сфері логістики, прикладом є реконструкція та модернізація залізничного сполучення Белград-Будапешт, вартість якого оцінюють у 2,9 млрд доларів США. Значні інвестиції отримує сфера інфраструктури, до прикладу в 2016 році китайська компанія «Hesteel» придбала сталеливарний завод у місті Смедерево за 46 мільйонів євро, зобов'язавшись інвестувати додаткові 300 мільйонів євро в його модернізацію [8].

Наразі Сербія перша країна у Східній та Центральній Європі, що встановила з Пекіном всеосяжне стратегічне партнерство [3 с. 3]. Спираючись на дані Національного банку Сербії, у 2020 році Пекін став третім за величиною торгівельним партнером Белграду, з обсягом двосторонньої торгівлі, яка перевищувала 3 млрд доларів США [6]. Пандемія COVID-19 значно зблизила співробітництво двох держав, адже КНР стала першою країною, що надала допомогу Сербії у боротьбі проти коронавірусу, на що президент Вучич відреагував поцілунком китайського прапора та висловив вдячність та сподівання на розширення співпраці [7].

З повномасштабним вторгненням росії на територію України у світі відбувся ряд геополітичних змін, зокрема зниження темпів глобалізація та збільшення витрат урядами країн на їхню оборону. Ці тенденції торкнулись і Балканський регіон, в тому числі й Сербію, що сповідує військовий нейтралітет, водночас отримуючи військову підтримку та обладнання від КНР, росії, НАТО, та США. Белград досить впевнено себе почуває лавіруючи між різними сторонами, співпрацюючи з Пекіном і в одно час втілюючи курс на євроінтеграцію, надаючи допомогу Україні, але періодично виступаючи на світовій арені прибічником кремля [1 с. 37, 124-125].

SECTION 5.
INTERNATIONAL RELATIONS

Незважаючи на диспропорцію у військовій, економічній та політичній міці, сербсько-китайські відносини становлять приклад відсутності у них сталої асиметрії між більш розвиненим і менш розвиненими суб'єктами міжнародних відносин, демонструючи рівність у переговорних процесах. Одним із найбільш провідних факторів співпраці стала взаємо підтримка одне одного на міжнародній арені, приміром постійне представництво КНР в Радбезі ООН створює додаткову підтримку Сербії в чутливому для неї питанні незалежності Косово. У свою чергу Белград підтримує сторону Пекіну у суперечках щодо Південнокитайського моря, Тибету, Сіньцзяну та Тайваню [1 с. 101]. Сербська дипломатія повністю задовільняє КНР, до того ж у випадку вступу першої до ЄС, для «Піднебесної» це знаменуватиме розширення сфери впливу на захід, і як зазначає радник з питань економіки та торгівлі Посольства Китаю в Сербії Бао Шуньцін: «Уряд Сербії проводить збалансовану зовнішню політику, зосереджується на економічному будівництві, енергійно залучає іноземні інвестиції та розбудовує інфраструктуру». Окрім цього дипломат у своїй записці охарактеризував проміжок часу від 2012 року до сьогодні «золотим десятиліттям» для Белграду, вказавши на швидкий темп зростання ВВП [4 с.3].

Візит Сі Цзіньпіна у травні 2024 року, з нагоди пам'яті бомбардування Сербії, вів за собою низку договорів щодо поглиблення співпраці. Зокрема була укладена Угода про вільну торгівлю, що означає продаж китайських товарів без сплати жодних тарифів, і ще раз підкреслює серйозність намірів Китаю щодо поширення співпраці з Балканським регіоном, втілюючи ініціативу «Один пояс – один шлях», що має шанси на подальше поширення в сторону Західної Європи [3 с.3, 1]. Зокрема Сербія на шляху цієї економічної політики виконує для Пекіна роль «гартленду», що відкриває нові перспективи для розширення економічної експансії КНР в Європі [1 с.76].

Для покращення співпраці та підтримки КНР зі сторони Сербії, перший використовує у своїй зовнішній політиці так звану «м'яку силу», що полягає у заохоченні молоді, науковців та громадських діячів до університетських обмінів, сприяє поширенню та фінансуванню китаєзнавства в країні й відкриттю культурних центрів [5 с. 4, 6]. До прикладу, на базі Белградського університету діє Конфуціанський інститут, що надає послуги з вивчення китайської мови, проводить семінари та лекції, популяризує тим самим культуру та традиції серед місцевих [9]. Цьому сприяє і культурний центр Китаю, розташований у Белграді, який на своїй базі проводить фестивалі, виставки, концерти, заохочує до участі у святкуванні традиційних китайських торжеств, привертаючи увагу до своєї культури сербську молодь та інтелігенцію [10 с.10]. Ставши першою країною, що надала гуманітарну допомогу Сербії у 2020 році у боротьбі з пандемією, КНР продемонструвала готовність прийти на допомогу уряду Белграду, чим змогла завоювати ще

більшу підтримку з боку влади та громадян [7]. Важливим етапом впливу китайської «м'якої сили» в регіоні став медіапростір, розвиток та поширення якого відбувається через інформаційний канал «China Global Television Network», що Пекін вдало використовує у поширенні та демонстрації успішності своєї дипломатії та співпраці з Сербією [11 с.103].

Висновок. Проводячи паралель більш ніж сторічної давнини, можна помітити, що Балканський регіон початку ХХ століття розцінювався Німецькою імперією як відправний пункт до контролю над Сходом, так як зараз для Китаю він відкриває Захід. Півострів розцінюється як «гартленд», для великих держав, приміром стратегічне партнерство із Сербією для КНР відкриває двері перед багатьма європейськими країнами, цьому сприяла вдала дипломатія Пекіну, позики без додаткових умов, підтримка інфраструктури та обороноздатності Белграду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] The Relation Between China, North Macedonia and Serbia in the Changing Geopolitical Context / T. Mileski et al. Budapest : China-CEE institute, 2023. 163 p.
- [2] Mitrović D. The dynamics of the Republic of Serbia's cooperation with China via the Belt and Road Initiative and the «Sixteen plus One» platform. *Journal of Contemporary East Asia Studies*. 2023. Vol. 12, no. 1. P. 148–178. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/24761028.2023.2240999>
- [3] Гриценко А. Аналітична записка. Поїздка Сі Цзіньпіна до Європи. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2024. С. 1–5.
- [4] 鲍顺青. 塞尔维亚. 北京, 2023. 58 с./ Шуньцін Б. Сербія. Пекін, 2023. 58 с. URL: <https://fdi.mofcom.gov.cn/resource/pdf/2024/11/05/b9926339abee418f9145246bd16e5c0b.pdf>
- [5] Stanicek B., Tarpova S. China's strategic interests in the Western Balkans. *European Parliamentary Research Service*: European Parliament, Strasbourg, 24 June 2022. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733558/EPRS_BRI\(2022\)733558_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733558/EPRS_BRI(2022)733558_EN.pdf)
- [6] Годишњи извештај о пословању и резултатима рада. Београд: НАР. БАНКА СРБИЈЕ. 157 с.
- [7] Walker S. Coronavirus diplomacy: how Russia, China and EU vie to win over Serbia. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2020/apr/13/coronavirus-diplomacy-how-russia-china-and-eu-vie-to-win-over-serbia>
- [8] Vasovic A. China's Hebei signs agreement to buy Serbian steel plant. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-serbia-privatisation-steel/chinas-hebei-signs-agreement-to-buy-serbian-steel-plant-idUSKCN0XF130/>
- [9] Početna. *Institut Konfucije u Beogradu*. URL: <https://konfucije.fil.bg.ac.rs/>
- [10] Stefan Jojić. How Serbia perceives «The Belt and the Road» Initiative and 16+1 Cooperation. Budapest : China-CEE institute, 2017. 13 p.
- [11] Fearon T., Rodrigues U. M. The dichotomy of China Global Television Network's news coverage. *Pacific Journalism Review : Te Koako*. 2019. Vol. 25, no. 1&2. P. 102–121. URL: <https://doi.org/10.24135/pjr.v25i1.404>

